

# ÜHETEISTKÜMNES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2025

Lk 19:41–48 (Jr 18:1–10; Ilm 3:1–6)

41 Ja kui Jeesus lähedale jõudis, nuttis Ta linna nähes tema pärast:

42 «Kui ka sina sel päeval ära tunneksid, mis sinu rahuks on vaja! Ent nüüd on see sinu silmade eest peidus.

43 Sest päevad tulevad sinu peale, mil su vaenlased teevad sinu ümber valli ja piiravad sind ja ahistavad sind igalt poolt

44 ja lõhuvad su maani maha, ja su lapsed sinu sees, ega jäta kivi kivi peale, seepärast et sa ei ole ära tundnud oma soosinguaega.»

45 Ja Jeesus läks pühakotta ning hakkas välja ajama müüjaid,

46 öeldes neile: «Kirjutatud on: Minu koda peab olema palvekoda, aga teie olete teinud ta röövlikoopaks.»

47 Ja Jeesus oli päevast päeva õpetamas pühakojas. Aga ülempreestrid ja kirjatundjad otsisid võimalust Teda hukata, samuti ülikud,

48 ent nad ei leidnud, mida teha, sest kogu rahvas rippus Jeesuse küljes Teda kuulates.

Ja kui Ta oli ligi jõunud, nähes linna, nuttis Ta selle pärast, üteldes, et kui sa oleksid sel päeval teadnud – jah, sina! –, mida rahuks vaja... nüüd aga on see sinu silme eest ära peidetud, sest sinu peale tulevad päevad ja su vaenlased löövad su vastu üles valli ja piiravad su ümber ja pitsitavad sind igast küljest ja kisuvad su maani maha ja su lapsed sinu sees ja ei jäta kivi kivi peale sinu sees, sest sa ei ole ära tundnud oma läbikatsumise aega. Ja olles läinud pühakotta, hakkas Ta müüjaid välja kihutama, öeldes neile: «On kirjutatud ja minu koda peab olema palvekoda, teie aga olete selle teinud röövliurkaks. Ja Ta oli päevast päeva pühakojas õpetamas, ülempreestrid aga ja kirjatundjad püüdsid Teda hävitada – nagu ka esimesed rahva seas –, ja nad ei leidnud, mida nad võiksid teha – kogu rahvas ju rippus kuulates Tema küljes.

## Sissejuhatus

Kiriku pärimuse järgi on kolmanda evangeeliumi autoriks arst Luukas, kes oli sündinud Antiookias paganlike vanemate lapsena<sup>1</sup>. Kuigi vahel on arvatud, et Luukas võis juba varasemalt kuuluda Jeesuse laiemasse õpilasteringi (nn seitsmekümne hulka), on kirikuisad valdavalt veendunud, et temast sai kristlane Pauluse kuulutustöö tulemusena, kelle saatja Luukas tema teisel ja kolmandal misjonireisil oli, jäädes Pauluse juure ka tema vangipõlvepäevil.

---

<sup>1</sup> Seda, et tegemist oli sünni poolest paganaga, võib järeldada apostel Pauluse sõnadest Kirjas koloslastele, kus apostel nimetab ainsaks ümberlõigatute hulgast tema juurde jäänud kaastöölisteks Aristarhost ja Markust, andes seejärel edasi tervitused ka «armsalt arstilt Luukaselt» (vt Kl 4:10–14).

Luuka evangeeliumi 21. peatükk toob ära Jeesuse ettekuulutuse Jeruusalemma hävitamise kohta, kuid ei maini selle ettekuulutuse täitumist, seega on tõenäoline, et evangeelium on kirjutatud enne aastat 70. Ning kuna evangeeliumi järg, Apostlite tegude raamat, lõpeb kirjeldusega Pauluse jõudmisest Rooma, kus apostel viibis [vähemalt] kaks aastat enne oma märtrisurma aastal 64, tundub üsna tõenäoline, et evangeelium on valminud hiljemalt 60. aastate esimesel poolel.

Olles ise endine paganausuline, väljendab Luukas oma evangeeliumis kindlat veendumust Jeesuses teostunud lunastuse universaalsusest: see ei ole mõeldud mitte ainult juutidele, vaid kõigile rahvastele: «Nõnda on kirjutatud, et Messias pidi kannatama ja kolmandal päeval üles tõusma surnuist. Ja Tema nimel peab kuulutatama meelearandust pattude andeksandmiseks kõigi rahvaste seas, alates Jeruusalemmast.» (Lk 24:46j)

Luuka evangeelium (nagu ka Apostlite tegude raamat) algab sissejuhatusena, milles raamatu esmase adressaadina märgitakse «üliaulist Teofilost<sup>2</sup>», samuti kirjeldab Luukas sissejuhatuses nii oma töömeetodit kui eesmärki: «Juba mitmed on võtnud kätte koostada jutustus neist asjust, mis meie seas on aset leidnud, nõnda nagu seda on meile edasi andnud need, kes ise algusest peale on seda oma silmaga näinud ja on saanud sõna sulasteks. Seepärast on mullegi tundunud õige, pärast kõigega algusest peale täpset tutvumist, kirjutada sinu jaoks, üliauline Teofilos, järgemööda kõik üles, et sa võiksid õppida tundma sulle õpetatud asjade usaldusväärsust.» (Lk 1:1–4)

Arvatavasti oli Teofilos keegi ristiusust huvitunud pagan, võib-olla ka juba ristimiskandidaadiks vastuvõetu, kes sellisena kehastab õigupoolest kogu inimkonda, kellele Kristuse jüngrid on kutsunud evangeeliumi kuulutama. Seda tasub ka evangeeliumi paremaks mõistmiseks pidevalt mees pidada, iseäranis kahest aspektist. Esiteks juba mainitud universaalsus: kristlik rõõmusõnum on mõeldud (ja möödapääsmatult vajalik) kõigile rahvastele.

Ning teiseks: kuna autori eesmärgiks ei ole mitte rahuldada lugejate uudishimu, vaid neid usuliselt veenda, on ta ajaloolisele tõepärasusele piinliku täpsusega truuks jääda püüdes (vt nt Lk 3:1j.) oma teose üles ehitanud viisil, mis toob esile kristluse olulisimad õpetuslikud ja usutunnistuslikud tões. Parimal viisil väljendavad seda taotlust ehk Emmause jüngrite loos öeldud sõnad: «Ja hakates peale Moosesest ja Prohvetitest, seletas Jeesus neile ära kõigist kirjadest selle, mis Tema kohta käib.» (Lk 23:27)

### Keelelisi märkuseid

**Jeesus** – originaalis puudub siin ja järgnevatel salmides Jeesuse nimi.

---

<sup>2</sup> Nimi Θεόφιλος tähendab «Jumala sõber».

**Ära tunneksid** – ἔγνωνς – sõna γινώσκω tähendab «tundma õppima», «tunda saama», «teadma», «mõistma», «taipama», «[jätkuva, kasvava kogemuse kaudu] tunnetama».

**Rahuks** – πρὸς εἰρήνην – sõna εἰρήνη tähistab nii rahu vastandina sõjale, kui ka üldist heaolu, üksmeelt, harmooniat.

**Vaenlased** – οἱ ἐχθροί – sõna ἐχθρός – «vaenlane», «vihamees» – tuleneb verbist ἐχθω – «vihkama», «vaenama», ka «põlgama».

**Soosinguaega** – τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς – sõna καιρός tähistab enamasti kindlalt määratletavat aega ja ajavahemikku või kindlaksmääratud ajahetke. Sõna ἐπισκοπή tähendab siin «läbikatsumine», «üle vaatamine».<sup>3</sup>

**Pühakotta** – εἰς τὸ ἱερόν – sõna ἱερόν tähendab «pühapaik», «pühamu», «tempel».

**Välja ajama** – ἐκβάλλειν – sõna ἐκβάλλω koosneb seestütlevast eessõnast ἐκ ning verbist βάλλω – «viskama», «heitma», «pilduma», «pillutama» – ning tähendab sõnasõnalt «välja heitma», «välja viskama».

**Palvekoda** – οἶκος προσευχῆς – sõna προσευχή tuleneb verbist προσεύχομαι – «palvetama» –, mis koosneb eessõnast πρὸς – «[kellegi/millegi] poole» – ja verbist εὔχομαι – «paluma», «soovima» – ning tähendab «palve», «palvus». Selle sõna kaastähenduseks on palves kellegi poole suunatud olemine ja Tema appi hüüdmine.<sup>4</sup>

**Olete teinud** – ἐποιήσατε – sõna ποιέω tähendab «tegema», «teostama», ka «looma».<sup>5</sup>

**Röövlikoopaks** – σπήλαιον ληστῶν – sõna ληστής tähendab «röövel», ka «rüüstaja». Sõna σπήλαιον tähendab «koobas», «urgas», ülekantult ka «peidupaik».<sup>6</sup>

**Ülempreestrid** – οἱ...ἀρχιερεῖς – sõna ἀρχιερέυς koosneb sõnadest ἀρχή – «algus», «esimene», «ülem» – ja ἱερέυς – «preester», «pühamees», mis omakorda tuleneb sõnast ἱερός – «pühitsetud», «püha», «Jumalale kuuluv».<sup>7</sup>

<sup>3</sup> Varasemates eestikeelsetes kasutatakse enamasti sõna «armukatsumisaeg», mis annab originaali tähenduse edasi märksa paremini kui «soosinguaeg». Tegemist on läbikatsumisega, mis võib olla – ja Jumala puhul kahtlemata on – armuline ja soosiv, ent on siiski läbikatsumine, mille käigus hinnatakse läbikatsutava väärlisust ja millel on saadud tulemusele vastavad tagajärjed.

<sup>4</sup> Niisiis ei ole siin tegemist mitte niivõrd millegi (isiklikult) endale palumisega, kuivõrd eeskätt jumalateenistustliku, s.t ka otseselt templiga kokku käiva aktiga.

<sup>5</sup> Muuhulgas on siit pärit ka sõna ποίημα – «teos», «poeem» –, nt Ef 2:10: «Sest meie oleme Tema teos...», mida võiks tõlkida ka: «Meie oleme Tema loome...» või: «Meie oleme Tema poeem...»

<sup>6</sup> On oluline meeles pidada, et röövlikoobas ei ole röövimise toimumiskoht, vaid paik, kuhu röövlid varjule lähevad ning kus nad omavahel saaki jagavad. 1739. aasta Piiblis: «rööwli auguks».

<sup>7</sup> Eestikeelne sõna «preester» tuleneb sõnast πρεσβύτερος – «vanem», «kogudusevanem».

**Otsisid** – ἐζητούν – sõna ζητέω tähendab «otsima», «taotlema», «nõudma», «nõudlema», ka «püüdma», «püüdlema». Siin kasutatud lihtmineviku ajavorm tähistab jätkuvat, sihipärast tegevust.

**Hukata** – ἀπολέσαι – sõna ἀπόλλυμι tähendab «hävitama», «purustama», «ära kaotama», «tapma», «hukkama», ka «laostama».

**Ülikud** – οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ – sõna πρῶτος tähendab «esimene», siin «tähtsaim», «ülem». Sõna λαός tähistab nii kogu rahvast kui kuskil koos olevat rahvahulka või mingi paiga (linna, maakoha) rahvast.

**Ei leidnud** – οὐχ εὗρισκον – sõna εὗρίσκω tähistab eeskätt taolist leidmist, millele ei eelne otsimine, vaid mis pigem sünnib ootamatult, hea õnne peale.<sup>8</sup>

**Rippus Jeesuse küljes** – ἐξεκρέματο αὐτοῦ – sõna ἐκκρέμαμαι tähendab «[kellegi] küljes rippuma». Originaalis puudub siin Jeesuse nimi.

### Sisuline analüüs

Luuka evangeeliumi üheksateistkümnnes peatükk algab Jeesuse saabumisega Jeerikosse, kus Ta kohtas tõlnerite ülemat Sakkeust, kelle kotta Ta läks ja kellele Ta uue elu kinkis.<sup>9</sup> Jeerikost viis Jeesuse tee edasi üles Jeruusalemma poole, mille lähistele jõudes Ta saatis kaks oma jüngrit eesli järele, kelle seljas Ta Sakarja prohvetikuulustust täites rahva rõõmuhõisete saatel Pühasse Linna sisenes: «Ole väga rõõmus, Siioni tütar, hõiska, Jeruusalemma tütar! Vaata, sulle tuleb sinu kuningas, õiglane ja aitaja. Tema on alandlik ja sõidab eesli seljas, emaesli sälu seljas.» (Sk 9:9)

Jeesus teadis, milleks Ta Jeruusalemma läheb: «Vaata, me läheme üles Jeruusalemma ja seal viiakse lõpule kõik see, mis prohvetid on kirjutanud Inimese Pojast, sest Ta antakse paganate kätte ja Teda teotatakse ja Tema peale sülitatakse, ja kui nad Teda on piitsutanud, tapavad nad Tema ning kolmandal päeval tõuseb Ta üles.» (Lk 18:31–33) Jeesus ei üritanud Teda tervitavat ja saatvat rahvahulka vaigistada – vastupidi, Ta ütles kriitikutele: «Kui need vaikiksid, peaksid kivid hakkama kisendama!» (Lk 19:40) –, ent Jeesus ei lasknud ennast ka ülevoolavast vastuvõtust eksitada, kuna Ta teadis, kui muutlik on inimeste meel<sup>10</sup> ning kui kiiresti võivad täiesti siirana kõlavad ülistushüüded asenduda nõudmisega: «Löö risti, löö Ta risti!» (Lk 23:21)

<sup>8</sup> Meenutagem siinkohal Archimedese kuulsat vanniskäiku.

<sup>9</sup> Läänekiriku traditsioonilises liturgias loetakse Sakkeuse lugu muuhulgas kirikute pühitsemisel ja pühitsemise aastapäevadel – seda on hea teada iseäranis järgnevat Jeruusalemma templi puhastamist silmas pidades.

<sup>10</sup> «Süda on petlikum kui kõik muu ja äärmiselt rikutud – kes suudab seda mõista?» (Jr 7:9)

Nii juhtuski, et otsekui triumfikäigus Jeruusalemma poole liikudes jäi Jeesus ühtäkki seisma, tõenäoliselt Õlimäe nõlval, kust Talle avanes meeliülendav vaade Püha Linna kaunistele hoonetele, ja hakkas nutma. Jeesus oli alandlik, Ta oli Rahukuningas, ja seepärast ei saanud Ta teisiti kui kui oma armastatud linna mitte sõidelda, vaid tema peale vaadates läbi pisarate hüüda: «Kui ka sina sel päeval ära tunneksid, mis sinu rahuks on vaja! Ent nüüd on see sinu silmade eest peidus.» (Lk 19:42)

Jeesus väljandab siin sedasama, mida olid aastasadu varem öelnud mitmed prohvetid ja laulikud, näiteks: «Mu rahvas ei võtnud kuulda mu häält, Iisrael ei tahtnud teha mu meelt mööda. Siis ma andsin nad nende südame paadumusse ja nad käisid oma arvamiste järgi. Oh et mu rahvas mind kuulaks ja Iisrael käiks minu teedel! Ma alistaksin varsti nende vaenlased ja pööraksin oma käe nende rõhujate vastu.» (Ps 81:12–15); «Mina olen Issand, su Jumal, kes sulle õpetab, mis on kasulik, kes sind juhatab teele, mida sa pead käima. Kui sa ometi oleksid tähele pannud mu kāske! Siis oleks su rahu olnud kui jõgi ja su õigus oleks olnud otsekui mere lained. Su sugu oleks olnud nagu liiva ja su ihuvilja selle sõmerate sarnaselt: ei oleks hävitatud ega kaotatud tema nime mu palge eest.» (Js 48:17–19)

See on üha uuesti ja uuesti korduv lugu Jumala imelisest halastusest, päästvast abist ja ülirohkest õnnistusest ning sellest, kuidas Tema armastatud rahvas on Talle vastanud – isekuse, hoolimatuse, kõlblusetuse, ülekohtu ja ebajumalateenistusega, seejuures neid, kes on Jumala nimel tulnud Tema rahvast hoiatama ja päästma, põlates, mõnitades ja sageli lausa taga kiusates: «Jeruusalemm, Jeruusalemm, kes sa tapad prohveteid ja viskad kividega surnuks neid, kes su juurde on läkitatud! Kui palju kordi olen ma tahtnud koguda su lapsi, otsekui kana kogub oma poegi tiibade alla, aga teie ei ole tahtnud!» (Lk 13:34)

Nime «Jeruusalemm» tõlgitakse kristlikus traditsioonis enamasti «Rahu Linn».<sup>11</sup> Isegi juhul, kui see tõlge pole õige,<sup>12</sup> on selgelt näha, et Jeruusalemma seostatakse Piiblis sageli rahuga – kui ka mitte parajasti valitseva, siis vähemalt oodatava ja loodetava rahuga: «Paluge rahu Jeruusalemmale! Käigu hästi nende käsi, kes sind armastavad! Rahu olgu su müüride vahel, hea käekäik su kuninglikes kodades! Oma vendade ja oma sõprade pärast tahan ma nüüd öelda: Rahu sinule!» (Ps 122:6–8)

Nüüd aga ei tunne Jeruusalemm ära ei Teda, kes on tulnud talle igatsetud rahu tooma, ega seda, mida on rahuks tarvis. Nägemus rahust on tema silme eest ära peidetud, ta on pime, tema lugu pole parem paganate omast, kelle kohta apostel Paulus ütleb, et nad «on oma arvamustega jooksnud tühja ning nende mõistmatu süda on jäänud pimedaks» ning et «väites endid targad olevat, on nad läinud rumalaks» (Rm 1:21j).

---

<sup>11</sup> Vahel ka «Nägemus Rahust» – nagu näiteks traditsioonilises kiriku pühitsemise hümnis *Urbs beata Jerusalem dicta pacis visio* (hilisemas redaktsioonis *Caelestis Urbs Jerusalem, beata pacis visio*).

<sup>12</sup> Paljud keeleteadlased pakuvad välja pigem seose iidse ugariti jumaluse Šalimiga.

Nagu Jeesuse sündimisel ei tundnud Teda ära ega tulnud Teda kummardama mitte Jeruusalemmas trooniv kuningas ega need, kelle kätte oli usaldatud püha templiteenistus, vaid tahumatud karjased ja võõramaised tähetargad, nii ei saanud Talle nüüdki Jeruusalemma saabudes nende poolt, kes esimestena oleksid pidanud Ta ära tundma, osaks muud kui vaen ja põlgus, mis viimaks päädis sooviga Temast iga hinna eest vabaneda – vabaneda Temast, kes «on meie rahu» (Ef 2:14).

Apostel Paulus arutleb selle müsteeriumi üle põhjalikult Rooma kirja üheksandas, kümnendas ja üheteistkümnendas peatükis, küsides, kuidas on võimalik, et need, «kes on iisraellased, kelle päralt on lapseõigus ja kirkus ja lepingud ja seadustik ja jumalateenistus ja töötused, kelle päralt on esiisad ja kelle seast Kristus on ihu poolest» (Rm 9:4j), on Ta tagasi lükanud ega ole saanud kätte seda, mida nad on ajast aega otsinud. Apostli sõnul on selle tragöödia otseseks põhjuseks see, et «nad ei lähtunud usust, vaid arvasid õigeks saavat tegudest» ning «komistasid vastu komistuskivi» (Rm 9:32) – nad ei lootnud mitte Jumala armule, vaid oma teenetele, saades nõnda iseendile ebajumalaiks ja muutes selle, mis oli rajatud Jumala püha kojana (mitte ainult Jeruusalemma templi, vaid eeskätt omaenda südamed), põlastusväärseks röövliurkaks: «Neil on indu Jumala suhtes, kuid mitte tunnetuse kohaselt; sest nad ei mõista Jumala õigust ning, püüdes kehtestada oma õigust, ei ole alistunud Jumala õigusele.» (Rm 10:2j)

Jumal ei ole oma rahvast ära tõuganud. Vastupidi: «Iisraeli kohta ta ütleb: «Kogu päeva olen ma sirutanud oma käsi sõnakuulmatu ja vasturääkiva rahva poole.»» (Rm 10:21) Pauluse vastus küsimusele, miks Iisrael on taganenud, on järgmine: «Nende väärsammu tõttu on paganatele osaks saanud pääste. Iisraelile on osaliselt tulnud paadumus, kuni paganate täiskogus on sisse astunud, ja nõnda pääseb lõpuks kogu Iisrael, nagu on kirjutatud: «Siionist tuleb vabastaja, Tema kõrvaldab Jaakobist jumalakartmatuse. Ja see on minu leping nendele, kui ma kustutan ära nende patud.»» (Rm 11:11.25–27)

Paraku ei õigusta ega vabanda see kurja, mida Jeruusalemm on läbi aegade teinud nii Jumala prohvetitele kui viimaks Tema Messiale. Lükates tagasi Kristuse, oma rahu – veelgi enam, Teda risti lüües – pööras Jumala rahvas selja nii Jumalale kui Tema abile ja õnnistusele: «Päevad tulevad sinu peale, mil su vaenlased teevad sinu ümber valli ja piiravad sind ja ahistavad sind igalt poolt ja lõhuvad su maani maha, ja su lapsed sinu sees, ega jäta kivi kivi peale, seepärast et sa ei ole ära tundnud oma soosinguaga.» (Lk 19:43j)

Siin on näha selge seos Jesaja ammuse prohvetikuulutusega: «Häda sulle, Ariel<sup>13</sup>, Ariel, linn, kus Taavet leeri üles löi! Lisandugu aastale aasta, tehku seatud pühad oma ringkäiku, mina rõhun Arieli: tuleb kurbus ja kurvastus ja ta muutub mulle otsekui

---

<sup>13</sup> Nimi אֲרִיאֵל tähistab Jeruusalemma ning tähendab «Jumala lõvi».

ohvrialtariks. Ma löön su vastu üles ringikujulise leeri, ümbritsen sind valvega ja püstitan su vastu piiramisseadmed. Siis sa räägid maa madalusest ja tasa kõlab põrmust su kõne; siis tuleb su hää maa seest otsekui vaimul ja sa sosistad põrmust oma sõnu.» (Js 29:1–4)

Jeesuse ettekuulutus puudutab kahtlemata Jeruusalemma piiramist ja vallutamist Tituse poolt pärast viis kuud kestnud piiramist aastal 70. Flavius Josephuse sõnul laskis piiramist juhtinud Titus esialgu püstitada linna vastu puidust barrikaadid, ent kuna nendest polnud abi, rajati peagi ümber kogu linna vall, mille esmaseks eesmärgiks oli takistada piiramisrõngas olevate juutide väljastpoolt varustamist. Josephus märgib, et vall ehitati hämmastava kiirusega – vaid kolme päeva jooksul.<sup>14</sup>

Pärast üsna pikalt kestnud piiramist õnnestus roomlastel linn vallutada. Järgnes metsik verevalamine, mille kohta Josephus kirjutab, et kui sõdurid viimaks tapmisest väsisid, andis Titus korralduse surmata edaspidi vaid need, kes kannavad relvi. Siiski ei piirdunud üksnes nendega, vaid süstemaatiliselt tapeti ka vanadusest nõdrad ja noorusest väetid, võttes vangi üksnes täies elujõus olevad inimesed, kellest võis olla kasu orjatööjõuna.<sup>15</sup> Viimaks, kui tapmine oli lõpetatud, käskis Titus linna sõna otseses mõttes maatasa teha – hoiatava meenutusena jäeti alles vaid mõned tornid ja osa linnamüürist.<sup>16</sup>

Jeesus ei kuulutanud neid kohutavaid sündmusi ette ei parastades ega kahjurõõmuga, vaid nuttes. Samasuguse kaastundega ütles Ta siis, kui Teda ristilöömisele talutati: «Jeruusalemma tütre, ärge nutke minu pärast, nutke pigem iseendi ja oma laste pärast, sest vaata, päevad tulevad, mil öeldakse: Õndsad on sigimatud, ja ihud, mis ei ole ilmale kandnud, ja rinnad, mis ei ole imetanud! Siis hakatakse ütlema mägedele: Langege meie peale! ja küngastele: Katke meid!» (Lk 23:28–30) Kõik selle, mis ootas ees Jeruusalemma, võttis Jeesus ka enda peale – selleks, et need, kes Temasse usuvad ja meelt parandavad, saaksid päästetud «sellest sõgedast sugupõlvest» (Ap 2:40).

Nagu öeldud, algab Luuka evangeeliumi üheksateistkümmes peatükk Jeesuse jõudmisega Jeerikosse ning lõpeb Tema saabumisega Jeruusalemma, mille traagilist saatust ette nähes Jeesus nutab. Jeeriko ja Jeruusalemm on teineteise vastandid: Jeeriko asub madalal, allpool merepinda, Jeruusalemm on Jeerikost tunduvalt kõrgemal. Nii kehastab Jeeriko inimkonna langust, Jeruusalemm aga tõusmist Jumala ligiolusse. Paraku koges Jeesus täpselt vastupidist: Jeerikos võeti Ta külalislahkelt vastu ning patune, kelle kotta Ta läks, parandas meelt ja alustas uut elu. Jeruusalemmas aga võeti Jeesus nende poolt, kes oleksid pidanud olema Jumalale kõige lähemal, ning kohas, mis oleks pidanud olema Jumala auhiilguse asupaik, vastu vaenuga ja sooviga Ta hävitada.

<sup>14</sup> *De bello Iudaico* V, 12.2

<sup>15</sup> *Ibid.* VI, 9.2

<sup>16</sup> *Ibid.* VII, 1.1

Sakkeuse kotta sisenedes tõi Jeesus endaga kaasa õnnistuse, pühakotta minnes pidi Ta selle kõigepealt puhastama nendest, kes olid teinud palvekojast kaubamaja – või veelgi hullem, röövlikoopa. On täiesti selge, et müüjate väljakihutamine oli vaid sümboolne toiming, mille fookuses ei olnud mitte need, kellele oli antud luba templi eesõues kaubitseda, vaid need, kes olid selle loa andnud – need, kelle kohta Jumal oli juba sadu aastaid varem ütelnud: «Kui mina olen Issand, kus on siis minu kartus? ütleb vägede Issand teile, preestrid, kes te põlgate minu nime. Aga te ütlete: «Kuidas me põlgame Su nime?» Te toote mu altarile rüvetatud leiba.» (Ml 1:6j)

Jumala koda oleks pidanud olema palvekoda kõigile rahvastele (Js 56:7). See oleks pidanud olema Jumala ligiolu paik – paraku tegid inimesed kõik selleks, et Issand oma auhiilguse sellest paigast eemaldaks (vrd nt Hs 9–11). Ja siiski tuli Issand nüüd taas oma templisse – samamoodi, nagu siis, kui Teda oma kätel hoidnud vaga Siimeon tunnistas, et nüüd on ta silmad näinud Issanda päästet (Lk 2:30), ja nagu siis, kui Ta ütles oma emale: «Kas te ei teadnud, et ma pean olema neis paigus, mis on mu Isa päralt?» (Lk 2:49), ja nagu oli ette kuulutanud prohvet Malaki: «Äkitselt tuleb oma templi juurde Issand, keda te otsite, ja lepingu ingel, keda te igatsete. Vaata, Ta tuleb, ütleb vägede Issand.» (Ml 3:1) Sellele ettekuulutusele on lisatud hoiatav küsimus: «Kes suudab taluda Tema tuleku päeva? Ja kes jääb püsima Tema ilmudes? Sest Tema on nagu sulataja tuli ja nagu pesupesija leelis.» (Ml 3:2)

Jeesus ajas templist välja need, kes seal müüsid ja ostsid – aga tempel ei jäänud tühjaks, vaid Jeesus täitis selle omaenda pühaduse ja ligioluga, olles «päevast päeva õpetamas pühakojas» (Lk 19:47). Jeesuse õpetus pidi olema äärmiselt muljetavaldav, kuna «kogu rahvas rippus Jeesuse küljes Teda kuulates» (Lk 19:38) – iseäranis seda silmas pidades, et Ta oli n-ö «maakas», pärit «paganate Galileast» (vrd Js 8:23 ja Mt 4:15), pealegi veel «sündinud liiderdamisest», nagu Tema vaenlased mürgiselt vihjasid (Jh 8:41).

Viha Jeesuse vastu ei piirdunud põlglike ja vaenulike vihjetega, vaid «ülempreestrid ja kirjatundjad otsisid võimalust Teda hukata, samuti ülikud» (Lk 19:47). Esialgu «nad ei leidnud, mida teha» (Lk 19:48), ent peagi oli neil plaan valmis: Jeesus tuleb salakavalate, provotseerivate küsimustega vahele võtta, nii rahvas kui okupatsioonivõimud Tema vastu ässitada ja Ta soodsa võimaluse avanemisel – selle andis neile kokkulepe Juudaga (Lk 22:1–6) – hukata.

Jeesus saabumine Jeruusalemma oli «armukatsumine» (vt keelelist märkust sõna «soosinguaeg» kohta). Ta ei tulnud mitte «varastama ja tapma ja hukkama» (Jh 10:10), vaid selleks, et oma elu andes päästa surmast need, kes otsisid võimalust Tema surmamiseks. «Isa, anna neile andeks, sest nad ei tea, mida nad teevad!» (Lk 23:34) – küllap needki palvesõnad olid Jeesuse mõttes, kui Ta Jeruusalemma ligi jõudes tema pärast pisaraid valas.

## Jutluseks

Nelipühale järgneva üheteistkümnenda pühapäeva teemaks on kirikukäsiraamatu järgi «Soosinguajad». Teema on pärit esimese lugemisaasta Evangeeliumist (Lk 19:41–48), milles Jeesus ütleb Jeruusalemma ees ootava hukatuse pärast nuttes, et Jeruusalemm ja selle rahvas «ei ole ära tundnud oma soosinguaega<sup>17</sup>». Kirikukäsiraamat mõtestab ajana, mis on antud meelega paranduseks: «Soosingu- ehk meelega parandusaja kohta kehtib sõna: Täna, kui teie Tema häält kuulete, ärge tehke oma südant kõvaks (Hb 3:15).»

Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on esimese lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Jr 18:1–10) võrdpilt Iisraeli rahvast kui potissepa käes olevast savist, millega Jumal võib teha, mida tahab. Jumal ähvardab karistada rahvast, kes ei kuula Tema häält ja teeb kurja, ent töötab pääsemist neile, kes oma kurjusest pöörduvad.

Esimese lugemisaasta Epistlina loetavas läkituses Sardese kogudusele (Ilm 3:1–6) ei ole otseselt juttu ei kurjusest, patust ega isegi eksiõpetustest, vaid see on suunatud kristlastele, kes arvavad, et nendega on kõik korras, ent kelle eluviis kõneleb pigem sellest, et nad on [vaimulikult] surnud. Tõenäoliselt on siin suurimaks probleemiks enese ülehindamine, aga ka – sarnaselt Jeesuse poolt Evangeeliumis Jeruusalemma kohta öeldule – see, et «ei tunta oma soosinguaega» ega olda tegelikult valmis Issanda palge ette astumiseks, sest Issand «tuleb kui varas» ootamatult.

Evangeeliumile jutlustades tasub meeles pidada, et Jeesus tuli Pühasse Linna kui Issand. Jeruusalemma tempel on Tema Isa koda (vrd Lk 2:49), Tema ligiolu paik... kus Teda paraku vastu ei võetud. Nii pidi Jeesus templi puhastama, aga mitte selleks, et see maha jätta, vaid et täita see oma ligioluga – samamoodi, nagu Ta ei vaadanud Jeruusalemma ja selle rahva peale mitte viha ega põlgusega, vaid kaastundega ja kurbusega, kuna nägi ette tema traagilist saatust. Just nii vaatab Jumal meie kõigi peale: sooviga, et tunneksime oma ära oma armukatsumisaja – nii, et sellest saaks meie tõeline soosinguaeg.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Enne Jeruusalemma saabumist viibis Jeesus Jeerikos. Mõlemas linnas tervitasid Teda suured rahvahulgad, ent vastupidiselt sellele, mida võiks arvata, leidis Jeesus patuses Jeerikos koja, kus Ta rõõmuga vastu võeti ja millele Ta pääste kinkis, seal aga, kus asus Tema Isa koda, suhtusid need, kelle hoolde see koda oli jäetud, Temasse viha ja põlgusega. Jeruusalemm, Püha Linn, ei tundnud oma Issandat ära – Rahu Linn ei teadnud, mis tema rahuks on vaja, see oli tema silme eest varjule pandud. Nii ootas teda paratamatu häving – kõigist tema ilusatest hoonetest ei pidanud jääma kivi kivi peale, isegi pühakojast mitte.

---

<sup>17</sup> Varasemates eestikeelsetes piiblitõlgetes on sõna ἐπισκοπή vastena kasutatud enamasti sõna «armukatsumisaeg», mis annab originaali tähenduse edasi märksa paremini kui «soosinguaeg».

2. Nii on see ikka olnud: alati on neid, kes Jumala, Tema saadikud, Tema sõna ja Ta tahte ära tunnevad ning vastu võtavad, ja alati on neid, kes Ta ära põlgavad ja tagasi lükkavad või Temast koguni väevõimuga lahti saada üritavad. Ning sageli – kui mitte alati – kipub olema nii, et ühte ja teist teevad inimesed, kellest võiks oodata vastupidist: patune tõlner leiab pääste ja uue elu, päevast päeva Issanda altari juures teenivad preestrid aga on Temast mõõtnatutes kaugustes. Siinkohal ei peaks arvama, et see kõik puudutab ainult tõlnereid ja preestreid või juute ja paganaid – õigupoolest on nii, et pea igäühe hinges elavad koos need mõlemad ning ehk just sellest aru saamine aitab kõigest hoolimata viimaks ikkagi seda, mida on vaja rahuks, ära tunda või vähemalt selle äratundmise poole püüelda.<sup>18</sup>
3. Need, kes oleksid esimestena pidanud Jeesuse ära tundma ja vastu võtma, otsisid võimalust Tema hukkamiseks. Jeesus aga ei soovinud kellegi hukkumist, vaid tuli, et kõik, kes Temasse usuvad ja Ta vastu võtavad, päästa. Ta ei jätnud ei oma rahvast ega Jeruusalemma templit maha – vastupidi, Ta «oli päevast päeva õpetamas pühakojas» ning «kogu rahvas rippus Jeesuse küljes Teda kuulates». Seda teeb Ta ka praegu, kinkides oma ligiolu nii sõnas kui sakramendis, nii inimkättega ehitatud pühakodades kui Jumala enda loodud templites – Temasse uskujate südames. Kui meie südamed on kinnitatud Temasse, siis võime teada, et Tema pisarad meie pärast ei ole läinud tühja.

---

<sup>18</sup> «Mu hinges koos on munk ja sübariit. / Ei tea ma, kumba enam, kumba vähem. / Kesk aja hallust köen kui tuliriit / ja otsin kõige kiuste elulähet.» (Artur Alliksaar, Autoportree)